

ETNICITET I EDUKACIJA U SOCIJALNOM RADU

Međunarodna konferencija
Fakultet za socijalni rad, Sveučilište u
Ljubljani
Slovenija, 2. do 4. prosinca 2006.

Od 2. do 4. prosinca 2006. godine u Ljubljani je održana međunarodna konferencija pod nazivom »Etnicitet i edukacija u socijalnom radu«, koju je organizirao Fakultet za socijalni rad Sveučilišta u Ljubljani, uz podršku Austrijske znanstvene fondacije (Austrian Science Foundation) i Međunarodnog udruženja škola socijalnog rada (International Association of Schools of Social Work, IASSW). Ciljevi skupa bili su slijedeći: (1) Identificirati teme koje se odnose na etnički osjetljivu edukaciju socijalnih radnika i istraživanja u jugoistočnoj Europi. Namjera je bila potaknuti diskusiju o moći, rodu i spolu, dominaciji, anti-rasističkim vrijednostima i sličnim temama koje su već integrirane u istraživanja i nastavne planove i programe socijalnog rada u Europi. (2) Osvrnuti se na povezanost između etniciteta i sustava socijalne skrbi kao i uloge navedenih tema u trenutnoj socijalnoj politici te iznijeti primjere dobre prakse. (3) Inicirati formiranje mreže fakulteta socijalnog rada u jugoistočnoj Europi, koja bi predstavljala okvir za dugoročnu suradnju i potaknula međusobnu izmjenu ideja o navedenim temama između uključenih fakulteta

U radu konferencije aktivno su sudjelovali sveučilišni nastavnici i znanstvenici iz osam zemalja: Austrije, Češke Republike, Hrvatske, Republike Makedonije, Njemačke, Slovenije, SAD-a i Velike Britanije, nerijetko istodobno višegodišnji aktivisti nevla-

dinih organizacija. Izlaganja na temu etniciteta bila su objedinjena u nekoliko tematskih cjelina koje su obuhvaćale razmatranje teoretskih koncepata, razvijanje nastavnog plana i programa fakulteta socijalnog rada, povijest socijalnog rada, te razvoj mreže fakulteta socijalnog rada iz jugoistočne Europe. Konferencija je realizirana kroz niz izlaganja, plenarna predavanja i brojne diskusije. Dodatnu kvalitetu konferenciji pružile su diskusije u grupi potaknute kritičkim osvrtom odabranih komentatora na većinu prezentiranih izlaganja.

Organizatorica konferencije Darija Zaviršek u uvodnom izlaganju osvrnula se na aspekte edukacije i prakse u socijalnom radu vezane uz teme etniciteta. Izlaganjem o etnicitetu i međukulturalnoj praksi u nastavnom planu i programu socijalnog rada doprinijela je Christine Labonte Roset, rektorica Alice Salomon University of Applied Sciences u Berlinu i predsjednica Europskog udruženja škola socijalnog rada (European Association of Schools of Social Work, EASSW). Tijekom izlaganja govorila je o aktualnoj Bolonjskoj reformi, ali i nedovoljnoj zastupljenosti etniciteta u nastavnom planu i programu fakulteta socijalnog rada u Europi, naročito s gledišta zastupljenosti migranata u određenim sredinama. Lena Dominelli, profesorica na University of Durham i bivša predsjedica Međunarodnog udruženja škola socijalnog rada (International Association of Schools of Social Work, IASSW) te Julia M. Watkins, direktorica Savjeta za edukaciju u socijalnom radu (Council on Social Work Education, CSWE, iz SADa) od samog početka konferencije otvorile su brojne teme vezane uz edukaciju ali i mogućnosti prakse socijalnog rada u radu s migrantima, vezano uz teme kulturalne kompetentnosti i multikulturalizma koje povijesno nisu bile respektabilno zastupljene u nastavnom planu i programu fakulteta socijalnog rada.

Jelka Zorn, s Fakulteta za socijalni rad Sveučilišta u Ljubljani, u izlaganju o novim granicama i novim oblicima isključenosti u društvu govorila je o temi kršenja ljudskih prava i aktivnostima civilnog društva vezanim uz politiku prema azilantima, njihov dvostruki identitet i aktualne probleme osoba koje su, zatečene u Sloveniji raspadom Jugoslavije, izgubile mogućnost da postanu državljani Slovenije te se tretiraju kao ilegalni imigranti u Europskoj uniji. Budući da se kritički osvrnula na vladajuće strukture u Sloveniji, učesnici konferencije osvrnuli su se na nezavisnost i važnost uloge civilnog sektora, ali i Sveučilišta u ukazivanju na javno zagovaranje humanističkih vrijednosti, zalaganje za ljudska prava u društvu i ulogu profesije socijalnog rada u tome.

Rosa Logar ispred Fakulteta primijenjenih znanosti u Beču, te kao dugogodišnji aktivist u okviru civilnog sektora govorila je o rodnoj perspektivi i nasilju u obitelji koji s pitanjima etniciteta imaju ishodište u nejednakosti i kršenju ljudskih prava. Osim isticanja važnosti podučavanja internacionalnom socijalnom radu, istakla je potrebu da se studente ne podučava samo različitim oblicima nejednakosti, nego sličnostima, onom što ujedinjava, primjerice poput želje za poštivanjem ljudskih prava i solidarnosti. Marina Ajduković kao komentator ovog rada naglasila je da je u edukaciji studenata za rad s ljudima različitog etniciteta važan odnos studenata prema vlastitom identitetu: etnicitetu ili spolnom

identitetu, ali i kompetencije profesora koji bi osobno trebali imati osviješten odnos prema istim temama. U kasnijim diskusijama profesorica Dominelly istaknula je holistički pristup temama poput etniciteta u nastavnom planu i programu te važnost (1) razumijevanja sadržaja, (2) osjećaja i osvještavanja osobnog odnosa prema temi te (3) vježbanja vještina rada s ljudima, pri čemu je naglasila važnost uvažavanja i ravnopravnosti u radu.

Izlaganja Špele Urh i Simone Žnidarec s Fakulteta za socijalni rad Sveučilišta u Ljubljani, te češka iskustva Ilone Pasatove i kolega sa Sveučilišta u Liberecu (Faculty of education, Technical University in Liberec) u radu s Romima, potakla su diskusiju o važnosti rada s ljudima različite etničke pripadnosti bez pristupanja iz perspektive medicinskih modela i terapeutiziranjem. Hrvatska iskustva o povijesnim korijenima prakse i edukacije socijalnog rada autorica Marine Ajduković, Vanje Branice i Lucije Vejmelke otvorila su pitanja rata i tranzicije, te uloge socijalnog rada u društvu u ratnim i poratnim okolnostima. Svjetlana Trbojević nadovezala se izlaganjem o civilnom društvu u Republici Makedoniji kao aktivnom poticatelju međuetničkih odnosa. Neka od pitanja koja su otvorena u bogatim diskusijama odnosila su se na ulogu medija u promoviranju profesije.

U dijelu skupa posvećenom razvijanju nastavnog plana i programa fakulteta socijalnog rada, dva su izlaganja naročito potaknula diskusiju: izlaganje Suzane Bonarove o etničkim aspektima paralelne edukacije socijalnih radnika na Institutu za socijalni rad i socijalnu politiku u Skopju, te izlaganje Eve Anđele Delale i Vanje Branice o zastupljenosti etniciteta u nastavnom planu i programu i istraživanjima Studijskog centra socijalnog rada u Zagrebu. Izlaganja je komentirala Julia M. Watkins ističući da unatoč standardima edukacije u socijalnom radu koji postoje na europskoj razini i u okviru američkog Savjeta za edukaciju u socijalnom radu, neka pitanja predstavljaju izazov:

- raskorak između teorije i prakse i načina kako ga nadići, te koji su najprikladniji sadržaji iz teorije i prakse i kako postići njihovu optimalnu kombinaciju
- rast i razvoj sveučilišnih nastavnika pri unapređivanju nastavnog plana i programa i određivanje potrebnih kompetencija za određena područja nastavnog plana i programa
- postavljanje i praćenje specifičnih kratkoročnih i dugoročnih ciljeva i ishoda edukacije u socijalnom radu. Primjerice, koliko studenata dobije posao, gdje rade i kako su pripremljeni za posao nakon završenog studija može pomoći u određivanju ishoda obrazovnog procesa, ali su s obzirom na složenost izazov za profesiju i obrazovnu ustanovu.

Tijekom konferencije otvorene su i druge teme i pitanja. Jedna je od njih na kojoj razini nastavnog plana i programa edukacije socijalnog rada je najučinkovitije podučavati etnicitet: u okviru kontinuirane edukacije, na poslijediplomskoj razini, u okviru specijalizacije ili projekata? Navedena su tri modela uvođenja promjena u nastavni plan i program: 1. Model spajanja (infuzije) etniciteta u gotovo sve postojeće kolegije tako da su temi izloženi svi studenti, bez uvođenja zasebnog kolegija. 2. Integracijom bi se sadržaj etniciteta smjestio

na strateška mjesta u nastavnom planu i programu, primjerice u dio posvećen radu u zajednici. 3. Specijalizacijom (specifični kolegiji ili specijalizacija) bi se izolirali i istaknuli sadržaji vezani uz etnicitet. Nadalje, osim plana i programa u okviru kojeg se podučava studente postoje i implicitna znanja kojima se podučava studente, osim artikuliranih. Primjerice, neke ustanove će svojim programom, vrstom podučavanja i materijalima podržavati poslušnost, a neke kritičnost studenata, što nije uvijek nužno navedeno u nastavnom planu i programu. Također, karakteristika koja određenu profesiju razlikuje od ostalih, takozvani pedagoški potpis (*signature pedagogy*), može pomoći u promišljanju promjena u nastavnom planu i programu. U profesiji, ali i edukaciji socijalnog rada to bi mogao biti terenski rad.

Diskusija u posljednjem dijelu konferencije odnosila se na moguće aktivnosti mreže jugoistočnih europskih fakulteta socijalnog rada. Pri tom su naglašene mogućnosti utjecaja mreže na strateško planiranje nastavnog plana i programa pojedinih fakulteta socijalnog rada, njene važnosti u osnaživanju regionalnih resursa, ali i osnaživanja glasa profesije lokalno, regionalno i globalno. Na konferenciji je navedeno kako Europsko udruženje škola socijalnog rada (EASSW) pri tom može pomoći nudeći stručnjake za određena područja socijalnog rada, u organiziranju skupova na teme koje su od strateške važnosti za profesiju i konkretno, financijski podupirući inicijative i projekte.

Posljednji dio skupa održan je u okviru proslave tjedna Ljubljanskog sveučilišta, plenarnim izlaganjem Lene Dominelli pod nazivom »Multietnička Europa: raznovrsnost i izvori rasizma, 'rase', etniciteta i nacionalnosti«. Dijelovima izlaganja ponovljene su neke teme konferencije. Istaknuto je kako socijalni rad može utjecati na anti-rasističku praksu smanjivanjem netrpeljivosti prema manjinama, ali je može i povećati, poput pristupa korisnicima iz perspektive dominantne kulture, ignorirajući različitosti manjina. Jednaki tretman koji proizlazi iz univerzalnog principa jednakosti u radu sa svim korisnicima, bez obzira na njihove različite potrebe koje proizlaze iz pripadnosti nedominatnoj grupi ili kulturi, također može biti diskriminirajući. Tijekom konferencije sudionici su istaknuli važnost pristupa: »ne jednaki tretman, nego jednaki pristup resursima i mogućnostima«. Nadalje, institucionalna ili kulturalna netrpeljivost može implicitno utjecati na praksu socijalnog rada ograničavanjem resursa koji indirektno isključuju neke etničke ili religijske grupe. U radu s manjinama nerijetko otežava stav socijalnih radnika da su pitanja i problemi identiteta isključivo pitanja korisnika, kao i strah socijalnih radnika da će ih smatrati rasistima i osobama s predrasudama ako pokažu da ne poznaju ili ne razumiju drugu kulturu i običaje pripadnika drugih etničkih skupina.

Dominelli je u svom izlaganju istaknula da socijalni radnici, međutim, mogu u svom radu koristiti ravnopravan sustav vrijednosti koji se s gledanja »ne pripadate ovdje« ili »manjina ste« pomiče prema »dijelimo ovaj prostor« i ukazivati na međuzavisnost stanovnika na određenom području. Mogućnosti socijalnih radnika su u zagovaranju za

Etnicitet i edukacija u socijalnom radu

strukturalne promjene i pomoć u aktiviranju zajednice u nadilaženju netrpeljivosti prema etničkim manjinama te pomaganju pojedincima uvažavajući i nadilazeći različitosti.

Program konferencije obogatila je projekcija potresnog filma Grbavica režiserke Jasmine Žbanić. Skup je u cijelosti odgovorio na postavljene ciljeve. Međutim, mnoga pitanja su ostala otvorena te je u zaključnom dijelu skupa izražen velik interes sudionika konferencije iz svih zemalja za suradnjom u okviru mreže fakulteta socijalnog rada. Jedna od prvih aktivnosti mreže je i zajednički rad te nastojanje Darije Završek kako bi izlaganja na konferenciji bila publicirana u okviru projekta i time dostupna profesionalnoj i široj javnosti.

Priredila: Eva Anđela Delale

